

יז באייר תשפ"ב, 18.5.2022

גיליון מס' 803

פרשת בחוקתי

הַעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱ-לֹהִים

מאת יואל קרצ'מר-רזיאל, עין צורים

מפחיד לקרוא את פרשת בחוקתי. האופטימיות ההתחלתית מפנה את מקומה לתיאורים של פורענות קשה, כשמעט מאד נחמה בצדם. השכר על הטובה והעונש על הרעה מוגשים בנוסח החלטי ומקוטב. חדות זו מאפשרת לקרוא לתרגם את התחזיות לעתיד למפתח להבנת היחסים בין הקב"ה ובין ישראל בהווה. הפשרה עשויה להיקרא ככלי לאבחון ההווה – גשמים בעתם ושלוש כסימן לקיום מצוות האל; חרב ורעב כסימן להפרת הברית.

אלא שבניגוד לפרופורציות שבין ההבטחות לטובה ובין האיומים לרעה, קיימת נטייה רחבה לאמץ את אבחון ההווה על בסיס הברית עם הקב"ה לטובה, אך לא לרעה. שגשוג ובטחון מיוחסים ליד ה' ואילו כישלון והיפגעות נתפסים כאיום חיצוני שיש לפנות אל הקב"ה למגרו. אין זו נטייה חדשה; את עקבותיה אפשר למצוא לא מעט במקרא, ביחס לציבור וליחיד. דוד, למשל, פונה אל הקב"ה ברוח זו, "מִה-רַבּוּ צָרִי" ומשלים את התמונה, "וְאֵתָהּ ה' מִגֵּן בְּעָדִי" (תהלים ג).

דומה שבדיוק כנגד תפיסה זו קבעה המשנה את החובה, "לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה" (ברכות ט). חז"ל פונים אל האדם המזהה את טביעות אצבעו של הקב"ה בטוב בלבד, ומזכירים לו כי אף הפורענות טבועה בחותמו של האל. בניסוחו של ישעיהו (מה), הקב"ה, "יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע". ושמה כדי להזכירנו את זאת, האריכה הפרשה דווקא בפורענות.

האם מסר זה הופנם?

לפני שבועיים אמרנו בקהילותינו הלל שלם ביום העצמאות וברכנו "שהחיינו" בשם ובמלכות. ואכן, קשה שלא להתפעם וההודיה לה' מתבקשת. מפת הדרכים של הפרשה אף יותר מרומזת שההצלחה היא סימן לשביעות הרצון של הקב"ה ממעשינו. אולם, בהתאם להיגיון של המשנה ושל פרשת בחוקתי, האם נייחס לקב"ה אף את האחריות על פיגועים, למשל? האם בעקבות הפרשה נראה בפורענויות בנות זמננו סימנים לתוכחה על התנהגותנו?

ואולי זו ציפייה מוגזמת. יתכן שמוצא מהמלכוד טמון בדרישה מעצמנו לצמצם את היומרה לידיעת "דעת עליון". שמה, דווקא אל מול הפרשה, על האדם להגביל את פרשנותו לאירועי ההווה ולקבל את עמידתו אל מול "הַעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱ-לֹהִים" (שמות כז, ז).

פרשת בחקתי יכולה עדיין להיקרא כהבטחה ואזהרה. אולם הימנעות מראייתה כמפתח להבנת ההווה מאפשרת לנו להחזיר אל השיח הדתי את אחריות האדם בעיני עצמו, אף שלא על מנת לקבל פרס.

ד"ר יואל קרצ'מר-רזיאל, חבר עין צורים, נשוי לורד ואב לארבעה. מרצה במכללת אחוה; מפתח תוכן ומנחה מורים במטה; מלמד במדרשת "רוני".

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש להירשם בקישור: <https://forms.gle/bzbZhmBafTeQLY3k6>
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il